

Baltijos ir Europos Sąjungos šalių telekomunikacijų kompanijų svarbiausių finansinių rodiklių lyginamoji analizė

Jonas Mackevičius

Profesorius socialinių mokslų
habilituotas daktaras
Vilniaus universiteto
Buhalterinės apskaitos katedra
Saulėtekio al. 9, LT-2040 Vilnius
Tel. (370 5) 236 61 53
Faks. (370 5) 236 61 53

Stanislovas Radavičius

Doktorantas
AB „Lietuvos telekomas“ vadybininkas
Didmeninės prekybos departamentas
Savanorių pr. 28, LT-2600 Vilnius
Tel. (370 5) 230 50 33
Faks. (370 5) 278 31 69

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos telekomunikacijų verslo reikšmė ir galimybės integruotis į Europos Sąjungos telekomunikacijų sistemą. Atlikta Baltijos regiono šalių (Lietuvos AB „Lietuvos telekomas“, Latvijos „Lattelekom“, Estijos „Eesti Telefon“) ir keturių didžiausių Europos Sąjungos šalių (Vokietijos „Deutsche Telekom“, Švedijos „Telia“, Prancūzijos „France Telecom“ ir Didžiosios Britanijos „British Telecommunications“) fiksuoto ryšio telekomunikacijų kompanijų svarbiausių finansinių rodiklių lyginamoji analizė.

Įvadas

Telekomunikacijų paslaugomis besinaudojančių klientų Lietuvoje sparčiai daugėja. Vis daugiau žmonių įsigyja mobiliuosius telefonus, dažniau naudojasi internetu ar duomenų perdavimo paslaugomis. Telekomunikacijų rinka tampa patraukli daugeliui investuotojų, nes yra stabili, turi didelį augimo potencialą. Tai reiškia, kad laiku ir tinkamai investavus į telekomunikacijų rinką galima gauti stabiliai didėjančią pelną ateityje, kai bus visiškai liberalizuota rinka. Todėl jau dabar, kai yra skelbiami gerėjantys didžiausių Lietuvos telekomunikacijų įmonių finansiniai rodikliai, telekomunikacijų rinka pritraukia vis daugiau papildomų Lietuvos ir užsienio in-

vesticijų, steigiamos naujos telekomunikacijų paslaugas teikiančios įmonės. Tai turi teigiamą įtaką Lietuvos ekonomikai, nes sukuriama naujos darbo vietos, o valstybės biudžetas su mokesčių pagalba gauna daugiau pajamų. Įmonėms išsilaikyti labai konkurencingoje Europos Sąjungos telekomunikacijų rinkoje yra sudėtinga. Be daugelio kitų priežasčių, labai svarbu, kad kiekviena telekomunikacijų kompanija dirbtų pelningai, turėtų gerus kitus finansinius rodiklius.

Europos Sąjungos telekomunikacijų politika siekiama liberalizuoti telekomunikacijų rinką [5; 6], palaikyti konkurenciją [8], standartizuoti naudojamas technologijas [7; 11] ir tolesnės telekomunikacijų rinkos plėtos.

1987 m. Europos Sąjungos rekomendacija [23] plėtoti bendrą telekomunikacijų paslaugų ir įrangos rinką tapo tolesnių diskusijų apie telekomunikacijų rinkos reguliavimą pagrindu. Europos Komisija pasiūlė didinti konkurenciją telekomunikacijų rinkoje, geriau išnaudoti Europos Sąjungos šalių rinkos potencialą ir taip siekti masto ekonomijos. Strateginiu rinkos reguliavimo tikslu tapo Europos piliečių gyvenimo kokybės gerinimas, socialinis ir ekonominis organizacijų efektyvumas.

Siekiant nustatyti Lietuvos telekomunikacijų verslo galimybes, integruojantis į Europos Sąjungos telekomunikacijų sistemą, buvo iškeltas tikslas ištirti Baltijos regiono šalių (Lietuvos AB „Lietuvos telekomas“, Latvijos „Lattelekom“, Estijos „Eesti Telefon“) bei keturių didžiausių Europos Sąjungos šalių (Vokietijos „Deutsche Telekom“, Švedijos „Telia“, Prancūzijos „France Telecom“ ir Didžiosios Britanijos „British Telecommunications“) fiksuoto ryšio kompanijų svarbiausius finansinius rodiklius ir juos palyginti. Atliekant analizę remtasi kompanijų grupės („šeimos“) duomenimis [1; 4; 10; 12; 13; 16; 22], kadangi telekomunikacijų rinkoje skirtingos kompanijų funkcijos dažniausiai yra išskaidytos, pavyzdžiui, telekomunikacijų tinklo statyba, verslo klientų aptarnavimas ar antrinių įmonių veikla užsienyje yra atskirta. Bendri kompanijos, antrinių įmonių ir kitų padalinių rezultatai gali geriau atskleisti finansinę kompanijų būklę, objektyviau palyginti ir įvertinti skirtingų kompanijų valdymo efektyvumą.

Analizuojant Baltijos regiono (buvusių Sovietų Sąjungos) ir Vakarų šalių kompanijų finansinę būklę susidurta su rodiklių palyginimo problema. Visos šalys naudoja skirtingas finansinės atskaitomybės formas, kuriose kai kurie rodikliai apskaičiuojami skirtingais būdais. Todėl iš finansinių atskaitų reikėjo paimti tik tuos duomenis, kurie apskaičiuoti pa-

gal tą pačią metodiką, kad juos būtų galima palyginti.

Atliekant analizę, taip pat iškilo problema, kokius finansinius santykinus rodiklius ar jų grupes imti lyginti, t. y. kurie rodikliai teisingiausiai apibūdina įmonės veiklą konkurencingos rinkos sąlygomis. Finansinės analizės literatūroje šiuo klausimu reiškiamos skirtingos nuomonės. *Ch. Gibson* [15] siūlo analizuoti likvidumo, ilgalaikių skolų, pelningumo ir investicijų rodiklius. *C. Stickney* [20] pirmenybę skiria rizikos rodiklių grupei, kuriai priskiria trumpalaikio ir kritinio mokumo, atsargų ir debitorinio išskolinimo, apyvartumo bei pinigų srautų iš pagrindinės veiklos ir trumpalaikių išpareigojimų santykio rodiklius. Jis taip pat siūlo analizuoti pelningumo rodiklius. *L. Bernstein* [3] prie svarbiausių finansinių rodiklių priskiria likvidumo, kapitalo struktūros ir ilgalaikių išpareigojimų bei pelningumo rodiklius. *F. Palmer* [19] – likvidumo, pelningumo, efektyvumo ir kapitalo struktūros rodiklius. Būtina pažymėti, kad minėtų, taip pat kitų autorių [9; 14] darbuose vartojamos įvairios sąvokos tam pačiam rodikliui apibūdinti. Dėl to sunkiau suvokti rodiklių esmę ir jų apskaičiavimo metodiką. Todėl Baltijos regiono ir Vakarų šalių telekomunikacijų kompanijų finansinei būklei analizuoti buvo paimti *J. Mackevičiaus* ir *D. Poškaitės* [17; 18] rekomenduoti svarbiausi mokumo, pelningumo ir išlaidų lygio rodikliai pagal jų pateiktas šių rodiklių skaičiavimo formules.

Mokumo rodikliai. Jie parodo, kiek nagrinėjamos kompanijos potencialiai gali apmokėti esamus ilgalaikius ir trumpalaikius išpareigojimus turimomis mokėjimo priemonėmis. Kompanijos turi nemažai išpareigojimų: joms reikia mokėti atlyginimus darbuotojams, mokesčius valstybei, atsiskaityti su verslo partneriais. Nuo to, kaip greitai kompanijos gali atsiskaityti, paversti turimą materialų turtą

gryniaisiais pinigais, priklauso kompanijos mokumas trumpu ar ilgu laikotarpiu.

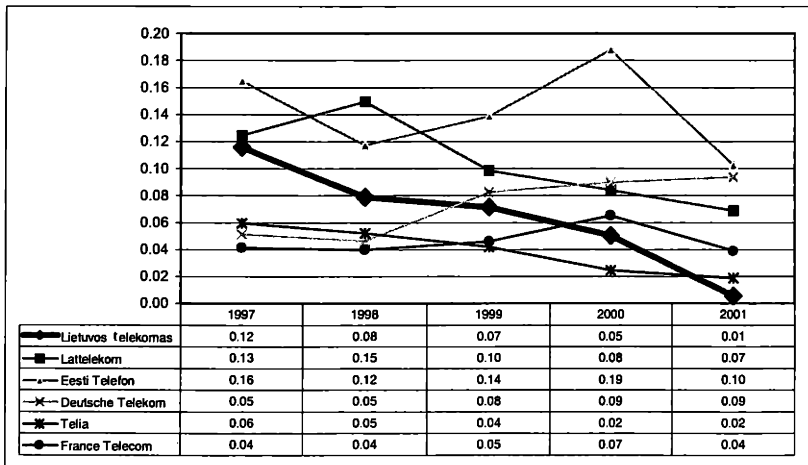
Vienas iš kompanijos trumpalaikio mokumo rodiklių yra apyvartinis kapitalas. Apyvartinio kapitalo dydis ir kitimo tendencijos parodo įmonės finansinę būklę. Jo augimas rodo finansinį pastovumą, kuris yra būtinas norint užtikrinti didėjant pardavimams mokumą ir konkurencingumą. Apyvartinis kapitalas skaičiuojamas kaip trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų skirtumas. Tiek AB „Lietuvos telekomas“ apyvartinis kapitalas, tiek kitų telekomunikacijų kompanijų (išskyrus „France Telecom“) per 1997–2001 m. laikotarpį padidėjo: AB „Lietuvos telekomas“ – 51 proc., Latvijos „Lattelekom“ – 14 proc., Estijos „Eesti Telefon“ – 32 proc., Vokietijos („Deutsche Telekom“) – 35 proc., Švedijos „Telia“ – 103 proc. ir Didžiosios Britanijos „British Telecommunications“ – 79 proc. Tai rodo šių kompanijų tam tikrą finansinį stabilumą.

Panagrinėjus apyvartinio kapitalo sudedamųjų dalių lyginamąjį svorį, galima nustatyti apy-

vartinio kapitalo naudojimo efektyvumą. Vienas iš rodiklių, parodančių, kokia apyvartinio kapitalo dalis apskritai nenaudojama, yra apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas. Telekomunikacijų kompanijų apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientų dinamika yra parodyta 1 paveiksle. Galima pastebėti, kad AB „Lietuvos telekomas“ koeficientas yra vienas mažiausių, t. y. apyvartinio kapitalo atsargų dalis mažėja ir tai reiškia, kad bendrovė gerai valdo atsargų dydį. Ši mažėjimo tendencija AB „Lietuvos telekomas“ labai ryški (nuo 0,12 iki 0,01), tuo tarpu „Lattelekom“ nuo 0,13 iki 0,07, „Eesti Telefon“ nuo 0,16 iki 0,10.

Kitas apyvartinio kapitalo panaudojimo efektyvumo rodiklis yra apyvartinio kapitalo ir turto santykis.

Didesnė šio rodiklio reikšmė rodo aukštesnį trumpalaikio mokumo lygį. Be to, šio rodiklio dinamika rodo didėjančią ar mažėjančią tikimybę, kad kompanija bankrutuos. Telekomunikacijų kompanijų apyvartinio kapitalo ir turto santykis 1997–2001 metais parodytas

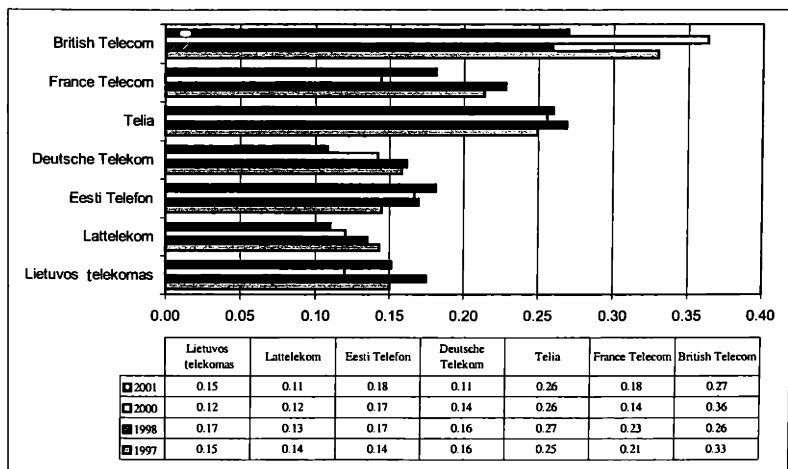
1 pav. Apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientai 1997–2001 metais

2 paveiksle. AB „Lietuvos telekomas“ apyvartinis kapitalas nagrinėjamu laikotarpiu yra stabilus ir sudaro apie 15 proc. viso turto. Aukščiausi šie koeficientai yra „British Telecom“ ir Švedijos „Telia“ kompanijose, o mažiausi – Latvijos „Lattelekom“.

Kompanijos veiklai yra svarbus ne tik apyvartinio kapitalo dydis, bet ir jos sugebėjimas padengti trumpalaikius išpareigojimus. Tuo tikslu skaičiuojamas bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas (žr. 3 pav.). Iš 3 paveiklo matyti, kad beveik visų įmonių rodikliai pastaraisiais metais yra labai panašūs, t. y. koeficientas neviršija 2. Tai rodo, kad kompanijų trumpalaikis turtas yra apie du kartus didesnis negu trumpalaikiai išpareigojimai. Ekspertų vertinimu, šio rodiklio reikšmė neturėtų būti mažesnė negu 1,2. Švedijos kompanijos „Telia“ bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas 2001 metais buvo net 8,47. Tai rodo, kad kompanija neefektyviai naudoja trumpalaikį turtą.

Kiekvienai kompanijai yra svarbu užtikrinti mokumą ne tik trumpu, bet ir ilgu laikotarpiu. Kompanijos veiklos finansavimo šaltiniai yra du: savininko nuosavybė ir skolinamas kapitalas. Kuo didesnis skolos ir kapitalo santykis, tuo didesnė veiklos rizika, nes kompanijos savo turtą formuoja ne iš savo kapitalo, o iš skolintų lėšų. Už skolintą kapitalą reikia mokėti palūkanas ir tiksliai nurodytais terminais. Pavėlavus sumokėti nustatytais terminais, kreditoriai gali imtis juridiskai pagrįstų veiksmų, kurie gali neigiamai atsiliepti kompanijos veiklai.

Vienas iš kompanijos įsiskolinimo rodiklių yra bendras skolos rodiklis (visų išpareigojimų ir viso turto santykis). Mažesnė rodiklio reikšmė rodo geresnę įmonės būklę (4 paveikslas). Šiame paveiksle Vokietijos, Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos kompanijų bendras skolos rodiklis yra akivaizdžiai didesnis negu kitų telekomunikacijų kompanijų. Didelis skolos rodiklis galėtų būti dėl didelės konkurencijos ir

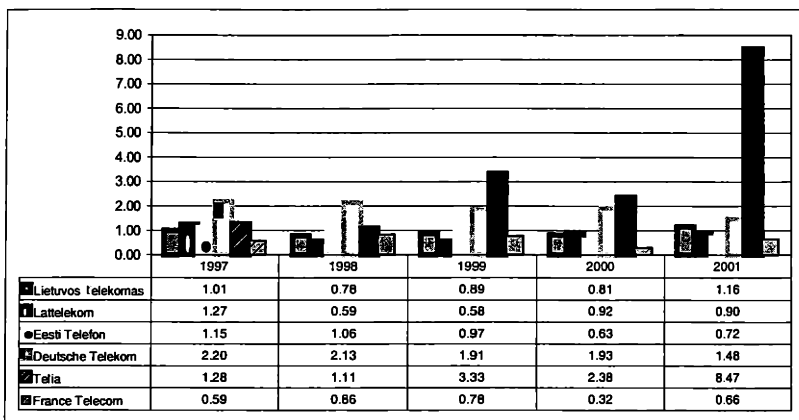

2 pav. Apyvartinio kapitalo ir turto santykis 1997–2001 metais

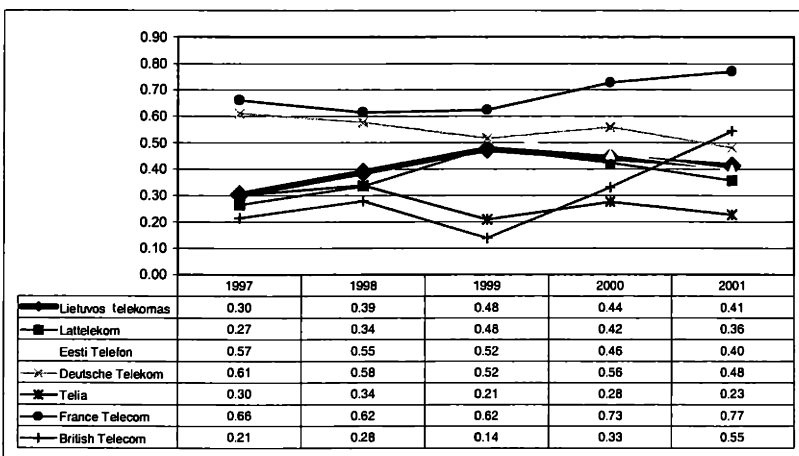
didelių investicijų, siekiant palaikyti konkurencingumą rinkoje.

Nagrinėjant bendrąjį skolos rodiklį, svarbu rasti šio rodiklio susidarymo priežastis, galimybes grąžinti skolas. Ilgalaikių skolų rodik-

lis (ilgalaikių įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykis) parodo skolinto ir nuosavo kapitalo struktūrą. Telekomunikacijų kompanijų ilgalaikio įsiskolinimo rodikliai parodyti 5 paveiksle.

3 pav. Bendrojo trumpalaikio mokumo (likvidumo) koeficientas

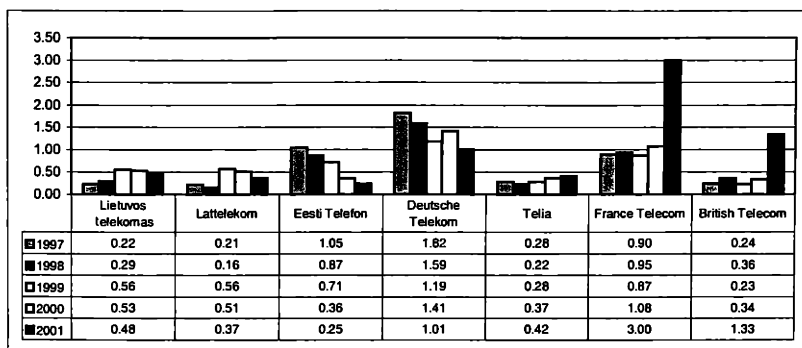

4 pav. Bendras skolos rodiklis 1997–2001 metais

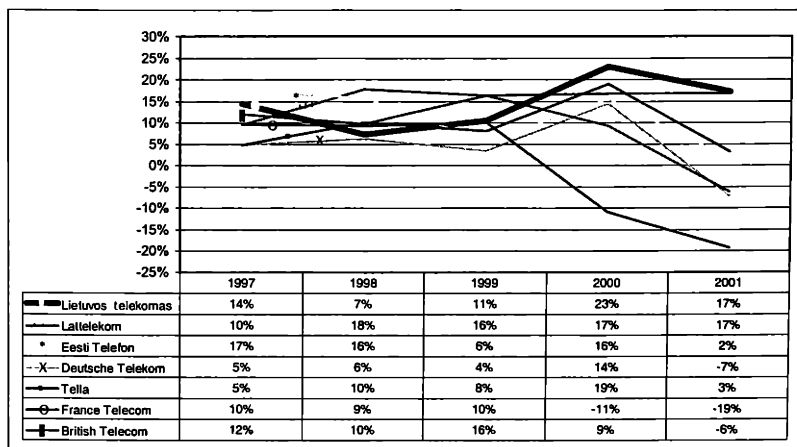
Remiantis kompanijų pateiktais duomenimis galima daryti išvadą, kad ne visos kompanijos laikosi rekomenduojamų pusiausvyros proporcijų (33:67). Vokietijos, Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos fiksuoto ryšio telekomunikacijų kompanijų ilgalaikiai išsipareigojimai yra lygūs arba gerokai viršija („France Telecom“) nuo-

savą kapitalą. Aukšta rodiklio reikšmė parodo šių kompanijų finansinę riziką, nes bankroto atveju reikėtų pirmiausiai atsiskaityti su kreditoriais ir tik vėliau su savininkais.

Pelningumo rodikliai. Jei kompanija finansinėje ataskaitoje parodo, kad gautas pelnas, tai dar nereiškia, jog kompanija dirba efekty-

5 pav. Ilgalaikių skolų rodikliai 1997–2001 metais

6 pav. Grynasys pardavimų pelningumas 1997–2001 metais (procentais)

viai, nes tam pačiam pelnui gauti galėjo būti skirtingi pardavimai, panaudotas skirtingo dydžio turtas ir kapitalas. Todėl mes išanalizavome tris svarbiausius pelningumo rodiklius: grynąjį pardavimų, turto ir kapitalo.

Grynasis pardavimų pelningumas parodo kompanijos komercinės veiklos ir pardavimų proceso pelningumą. 6 paveikslo duomenys rodo, kad vyrauja bendra tendencija – mažėja grynasis pardavimų pelningumas. AB „Lietuvos telekomas“ grynasis pelningumas pastaraisiais metais buvo didžiausias iš nagrinėjamų fiksuoto ryšio telekomunikacijų kompanijų.

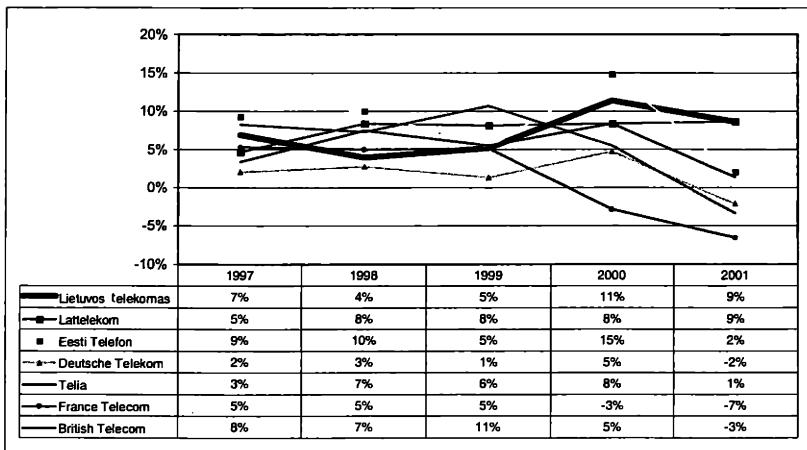
Turto pelningumo rodiklis parodo kompanijų turimo turto panaudojimo efektyvumą. Turto pelningumas dažniausiai skaičiuojamas gautą grynąjį pelną padalijant iš turto.

7 paveiksle parodyta, kaip kito telekomunikacijų kompanijų turto pelningumas 1997–2001 metais. AB „Lietuvos telekomas“ bendras turto pelningumas 2001 metais buvo didžiausias, o kitos kompanijos („Deutsche Telekom“, „France Telecom“ ir „British Telecom“) turė-

jo neigiamą bendrą turto pelningumą, t. y. metus baigė nuostolingai. Pagrindinė priežastis buvo ta, kad dauguma Europos Sąjungos telekomunikacijų kompanijų turėjo dideles išlaidas licencijoms pirkti, ir kadangi tai priskiriama prie ilgalaikio nematerialaus turto, gerokai padidėjo kompanijų ilgalaikis turtas.

Kapitalo pelningumo rodikliai. Investuotojai domisi kompanijų kapitalo pelningumu, nes tai parodo investicijų pelningumą ir galimybę užsidirbti dividendus. Kapitalo pelningumą geriausiai atskleidžia akcinio kapitalo pelningumas. Ištyrus akcinio kapitalo pelningumą (8 pav.) matyti, kad labiausiai išsiskiria Prancūzijos kompanijos „France Telecom“ neigiamas akcinio kapitalo pelningumas (-0,39). Priežastis ta, kad kompanijos ilgalaikiai įsipareigojimai net tris kartus viršija ilgalaikį turtą.

Išlaidų lygio rodikliai. Išlaidų lygio rodikliai parodo kompanijos sugebėjimą taupiai naudoti esamus išteklius. Pagrindinės veiklos išlaidų rodiklis parodo, kiek išlaidų tenka vienam pardavimų piniginiam vienetui.

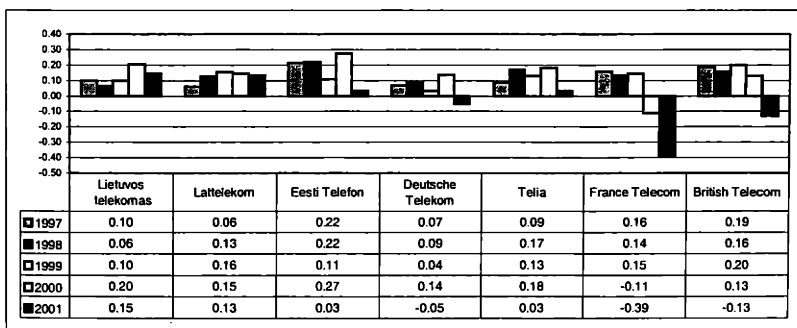

7 pav. Bendras turto pelningumas 1997–2001 metais (procentais)

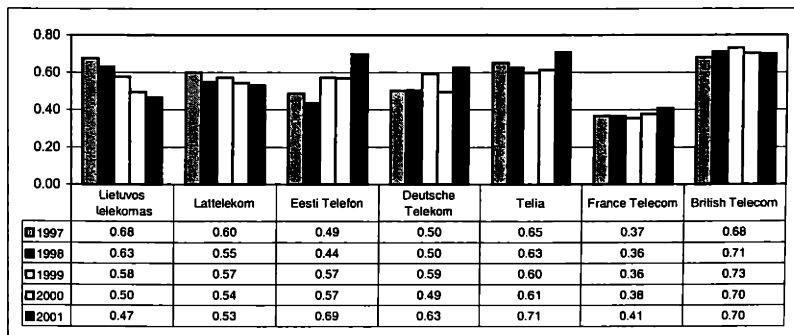
Akivaizdi yra AB „Lietuvos telekomas“ pagrindinės veiklos išlaidų lygio rodiklių mažėjimo tendencija (9 pav.). Tai rodo kompanijos sugebėjimą kasmet mažinti išlaidas. Labiausiai išlaidas paveikė mažėjantis darbuotojų skaičius, atsiskyrimas netiesioginės komercinės veiklos ir padidėjęs atsargų apyvartumas.

Bankroto galimybė. Kiekviena telekomunikacijų kompanija patiria didesnę ar mažesnę riziką. Rinkos tendencijos priverčia kompanijas rizikuoti, t. y. investuoti į telekomunikacijų

tinklų statybą, išsipirkti licencijas, peržiūrėti darbuotojų skaičių, įdiegti naujas paslaugas ir kita, kas palaikytų kompanijos konkurencingumą rinkoje. Todėl kompanijų vadovybei yra būtina nuolat analizuoti kompanijos veiklos riziką, žinoti leistinas rizikos ribas, kad būtų išvengta bankroto. Įvertinant telekomunikacijų kompanijų bankroto tikimybę buvo pasinaudota E. Altmanno rodiklių sistema [2], kuri yra labai patogi praktinio pritaikymo požiūriu, nes kiekvienas rodiklis turi tam tikrą svorį bankroto tikimybei įvertinti.

8 pav. Akcinio kapitalo pelningumas 1997–2001 metais

9 pav. Pagrindinės veiklos išlaidų rodikliai 1997–2001 metais

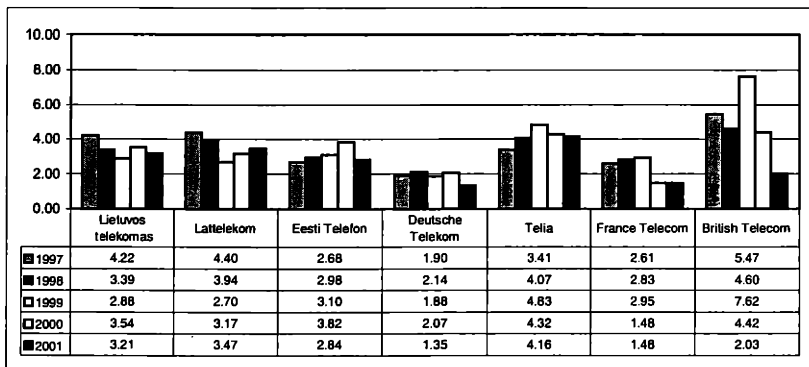
E. Altmanas įvertina trumpalaikio mokumo, turto pelningumo, kuriam skaičiuoti naudojamas nepaskirstytasis pelnas, ilgalaikio mokumo riziką ir įmonės turto sugebėjimą skatinti pardavimus. 10 paveiksle didesnis bankroto tikimybės rodiklis rodo mažesnę kompanijos bankroto tikimybę. Remiantis „Deutsche Telekom“ (Vokietija) ir „France Telecom“ (Prancūzija) kompanijų pateiktais duomenimis, pasitarosios turi didžiausią bankroto tikimybę iš nagrinėjamų telekomunikacijų kompanijų. Švedijos telekomunikacijų kompanija „Telia“ turi mažiausią bankroto tikimybę.

Telekomunikacijų rinka yra unikali tuo, kad labai sparčiai keičiasi naudojamos technologijos. Siekdamas padidinti konkurencingumą, kompanijos priverstos daug investuoti į tinklo plėtrą, tačiau ne visuomet padarytos investicijos grįžta norimomis pajamomis. Nemažą reikšmę telekomunikacijų kompanijų veiklai turi konkrečios šalies užsienio prekybos ryšiai bei šalių ekonominė politika. Šalyse, kur yra aukštas išsivystymo lygis, didelės prekybos apimtys suteikia palankesnes sąlygas telekomunikacijų kompanijoms konkuruoti nuolat augančioje rinkoje. Tokiose šalyse, kaip antai:

Vokietija, Prancūzija, Didžioji Britanija ar Švedija kiekviena stambi telekomunikacijų paslaugas teikianti kompanija siekia atidaryti filialą turėdama tikslą sumažinti veiklos išlaidas, pagerinti paslaugų kokybę bei išplėsti turimą rinkos dalį. Šiose šalyse yra didelė telekomunikacijų paslaugų koncentracija, nes sparčiai didėja telekomunikacijų paslaugas teikiančių kompanijų, ir dažniausiai bankrutuoja tos kompanijos, kurios nepamatuotai rizikuoja, t. y. norėdamos turėti didesnę rinkos dalį sumažina paslaugų kainas iki išlaidų lygio ar plėtros politika yra pernelyg optimistiška.

Mūsų atlikti tyrimai parodė, kad neblogus finansinius AB „Lietuvos telekomas“ rezultatus iš esmės lėmė kompanijos sugebėjimas padidinti pajamas per nagrinėjamą laikotarpį ir sumažinti išlaidas, t. y. sumažinti darbuotojų skaičių, atsisakyti netiesioginės veiklos (sporto klubas, poilsio įstaigos, transportas, klientų aptarnavimas ar telekomunikacijų tinklo statyba ir palaikymas), atskirti skirtingas funkcijas vykdančius įmonės padalinius.

AB „Lietuvos telekomas“ turi glaudžius verslo ryšius su kitais Europos Sąjungos telekomunikacijų operatoriais. Glaudus kompanijos

10 pav. Bankroto tikimybė 1997–2001 metais

bendradarbiavimas su kitais telekomunikacijų operatoriais užtikrina didesnes pajamas iš tarptautinių telekomunikacijų paslaugų, kai paslaugos užsakovas yra užsienyje. Pavyzdžiui, „Deutsche Telekom“ (Vokietija) klientas („Bosch“, „Opel“ ar kt.) gali užsisakyti visas telekomunikacijų paslaugas Lietuvoje. Vokietijos telekomunikacijų kompanija globalizacijos sąlygomis teikia daug telekomunikacijų paslaugų Vokietijoje ir už jos ribų (Kinijoje, JAV, Rusijoje ar Lietuvoje), o AB „Lietuvos telekomas“ gauna papildomų pajamų iš užsienio kompanijų užsakymų teikti telekomunikacijų paslaugas Lietuvoje.

AB „Lietuvos telekomas“ turi techninių galimybių teikti didelės spartos telekomunikacijų paslaugas ir kitoms užsienio telekomunikacijų kompanijoms. Turint omenyje, kad plėsis prekybos ryšiai tarp Europos Sąjungos šalių ir su Rusija, Baltarusija bei Ukraina, galima tikėtis padidėjusio tranzito telekomunikacijų paslaugų per AB „Lietuvos telekomas“ tinklą. AB „Lietuvos telekomas“ telekomunikacijų tinklas yra gerai valdomas ir praktiškai neatsilieka nuo kitų Europos Sąjungos didžiausių kompanijų telekomunikacinių tinklų kokybės ir valdymo.

Pastaraisiais veiklos metais AB „Lietuvos telekomas“ pagerino klientų aptarnavimo sistemą. Buvo įkurti informacijos ir paslaugų centrai, įdiegta nauja klientų aptarnavimo ir atsiskaitymų sistema, leidžianti kompanijai operatyviau reaguoti į klientų užsakymus, koordinuoti pardavimo vadybininkų darbą nuo prašymo gavimo iki paslaugos įdiegimo. Be to, pokalbių trukmė pradėta skaičiuoti sekundės tikslumu.

Viena iš pagrindinių AB „Lietuvos telekomas“ silpnųjų yra nepakankamas dėmesys privatiems abonentams ir dėl to susiformavęs visuomenės neigiamas požiūris į įmonės, kaip „monopolisto“, veiklą bei pateikiami kaltinimai beveik dėl visko, kuo užsiima AB „Lietuvos

telekomas“ (netinkama interneto paslaugų plėtra, dideli paslaugų tarifai ir t. t.). Stiprėjant Lietuvos ekonomikai, mažas pajamas turintys privatūs abonentai yra nepatenkinti nauju įvestu pokalbio sujungimo mokesčiu, didėjančiais abonentiniu ir vietinių bei tarptautinių pokalbių tarifais, o tai buvo neišvengiama derinant tarptautinius ir vietinius pokalbių tarifus. Dėl padidėjusių mokesčių ir mobilaus ryšio kompanijų konkurencijos matoma AB „Lietuvos telekomas“ abonentų skaičiaus mažėjimo tendencija.

Norėdama pagerinti savo įvaizdį AB „Lietuvos telekomas“ turėtų daugiau teikti informacijos, kodėl yra didinami tarifai, tobulinti komunikaciją su kompanijos klientais, įdiegti naujas klientų lojalumo programas, akcentuoti kompanijos dalyvavimą įvairiose švietimo programose „Mokytojų kompetencijos kėlimas“, naudojimosi internetu programoje „Kompasas“, informacinės visuomenės plėtros aljanse „Langas į ateitį“ ir kitose labdaros ar paramos akcijose.

Išvados

Norint atlikti Vakarų ir Baltijos regiono šalių įmonių finansinės būklės lyginamąją analizę, būtina garantuoti duomenų palyginimą finansinėse ataskaitose. Duomenų palyginimui užtikrinti svarbu, kad finansinės ataskaitos būtų sudaromos remiantis bendraisiais apskaitos principais, tarptautiniais apskaitos standartais arba Europos Sąjungos direktyvomis.

Atlikta svarbiausių finansinių rodiklių lyginamoji analizė (Lietuvos AB „Lietuvos telekomas“, Latvijos „Lattelekom“, Estijos „Eesti Telefon“ ir keturių didžiausių Europos Sąjungos šalių – Vokietijos „Deutsche Telekom“, Švedijos „Telia“, Prancūzijos „France Telecom“ ir Didžiosios Britanijos „British Telecommunications“) parodė, kad Vokietijos, Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos kompanijų bendras sko-

los rodiklis yra daug didesnis nei kitų telekomunikacijų kompanijų (2001 m. atitinkamai 0,48, 0,55 ir 0,77);

AB „Lietuvos telekomas“ ir „Lattelekom“ grynasis pardavimų pelningumo rodiklis 2001 metais buvo aukščiausias (17 proc.), o „Deutsche Telekom“ ir „France Telecom“ patyrė nuostolius (atitinkamai –7 proc. bei –19 proc.). 2001 metais „France Telecom“ ir AB „Lietuvos telekomas“ turėjo mažiausias veiklos išlaidas (atitinkamai 0,41 ir 0,47), tuo tarpu Švedijos „Telia“ veiklos išlaidų rodiklio reikšmė buvo didžiausia (0,71). „Deutsche Telekom“ ir „France Telecom“ turėjo didžiausią bankroto tikimybę (2001 m. atitinkamai 1,35 ir 1,48). Mažiausia bankroto tikimybė buvo „Telia“ (4,16).

Telekomunikacijų kompanijos, investavusios į trečios kartos licencijų pirkimą 2000–2001 metais („Deutsche Telekom“ (Vokietija), „France Telekom“ (Prancūzija) bei „British Telecom“ (Didžiosios Britanija)), patyrė didelius nuostolius. Pagrindinės telekomunikacijų rinkos nuostokio priežastys:

a) labai didelė konkurencija tarp paslaugų teikėjų Europos Sąjungos šalyse privertė kompanijas sumažinti pelno normą;

b) telekomunikacijų kompanijos pernelyg optimistiškai planavo tinklo išteklių paklausos padidėjimą ir nepelningai investavo į tinklo plėtrą;

c) licencijų pirkimas neigiamai paveikė daugelio paslaugų teikėjų finansinę būklę.

Atlikus AB „Lietuvos telekomas“ veiklos analizę ir prognozuojant kompanijos galimybes per ateinančius metus, kai bus visiškai liberalizuota telekomunikacijų rinka ir Lietuva taps Europos Sąjungos nare, galima daryti išvadą, kad apskritai Lietuvos telekomunikacijų rinka yra perspektyvi, nes stiprėjant ekonomikai kartu didės ir telekomunikacijų paslaugų bendras naudojimas. O AB „Lietuvos telekomas“ yra finansiškai stipri, konkurencinga, turi aukštos kokybės gerai išplėtotą telekomunikacijų tinklą, tinkamai valdo veiklos išlaidas, yra decentralizuotai padalinių veiklą, siekia didinti darbuotojų kompetenciją ir gerinti klientų aptarnavimą.

LITERATŪRA

1. AB „Lietuvos telekomas“. Metinės ataskaitos 1997, 1998, 1999, 2000, 2001. www.telecom.lt

2. Altman E. A. Financial Ratios. Discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy // *Journal of Finance*, September, 1968.

3. Bernstein L. A. Financial statement analysis. Theory, application and interpretation. New York: Irwin, 1993.

4. „British Telecom“. Metinės ataskaitos 1997, 1998, 1999, 2000, 2001. www.bt.com

5. Council directive 91/263/EEC of 29 April 1991 on the approximation of the laws of the member states concerning telecommunications terminal equipment, including the mutual recognition of their conformity.

6. Council resolution 93/C 213/01 of 22 July 1993 on the review of the situation in the telecommunica-

tions sector and the need for further development in that market. For the full liberalization of public voice services via the fixed network.

7. Council directive 90/387/EEC of 28 June 1990 on the establishment of the internal market for telecommunications services through the implementation of open network provision.

8. Commission directive 96/19/EC of 13 March 1996 amending Directive 90/388/EEC with regard to the implementation of full competition in telecommunications markets // *Official Journal L 074*, 22/03/1996, p. 0013–0024.

9. Černius G., Paškevičius A., Starkevičiūtė M. Įmonių finansinė analizė. Rodiklių apskaičiavimo metodika. Vilnius: NVPB, 1995. P. 10–19.

10. „Deutsche Telekom“. Metinės ataskaitos 1997, 1998, 1999, 2000, 2001. www.telekom.de

11. Directive 97/33/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 on interconnection in Telecommunications with regard to ensuring universal service and interoperability through application of the principles of Open Network Provision (ONP) // Official Journal L 199, 26-07-1997, p. 0032–0052.
12. „Eesti Telefon“. Metinės ataskaitos 1997, 1998, 1999, 2000, 2001. www.et.ee
13. „France Telecom“. Metinės ataskaitos 1997, 1998, 1999, 2000, 2001. www.francetelecom.com
14. Gaidienė Z. Finansų valdymas. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, 1995.
15. Gibson Ch. H. Financial statement analysis using financial accounting information. South – Western Publishing Co., 1992.
16. „Lattelekom“. Metinės ataskaitos 1997, 1998, 1999, 2000, 2001. www.lattelekom.lv
17. Mackevičius J., Poškaitė D. Finansinė analizė. Vilnius, 1998.
18. Mackevičius J., Poškaitė D. Trumpalaikio mokesčių analizė // Apskaita ir kontrolė. 1996, Nr. 17 (135), Nr. 19 (137).
19. Palmer F. E. Financial ratio analysis. AJCPA, 1983.
20. Stickney C. P. Financial statement Analysis. A strategic perspective. The Dryden Press, 1993.
21. Telegeography Inc. www.telegeography.com.
22. „Telia“. Metinės ataskaitos 1997; 1998; 1999; 2000; 2001. www.telia.com
23. Towards a dynamic European economy: Green Paper on the development of the common market for telecommunications services and equipment // COM(87) 290 final, 30-07-1987.

ANALYSIS OF KEY FINANCIAL INDICATORS OF TELECOMMUNICATIONS COMPANIES IN EUROPEAN UNION AND BALTIC SEA REGION

Jonas Mackevičius, Stanislovas Radavičius

Summary

We are currently experiencing enormous growth in the methods, speed, coverage, and global reach connectivity. Voice and data transfer are reaching a threshold that takes them beyond into a new level of quality. However, European telecommunications market is experiencing a crisis today. There are several reasons for that – companies over – invested in infrastructure largely supported through debt and vendor financing before demand actually materialized and telecommunications licenses that were purchased by European carriers also had a huge impact on carrier's financial strength.

In order to make a proper analysis of financial strength of telecommunications carriers in the European Union and Baltic countries it was important to get the necessary data that could be compared. However, financial statement forms as well as financial terms in the statements prepared by the companies were different, and that complicated the analysis.

The analysis of the largest telecommunications carriers in the European Union (“Deutsche Telekom”, “Telia”, “France Telecom” and “British Telecommunications”) and Baltic countries (AB “Lietu-

vos telekomas” (Lithuania), “Lattelekom” (Latvia) and “Eesti Telefon” (Estonia)) showed that in 2001 a debt ratio of German, British and French companies (0.48, 0.55 and 0.77 accordingly) was higher than the debt ratio of other companies.

Net profit ratio of AB “Lietuvos telekomas” and “Lattelekom” was the highest in 2001 (17 %), while “Deutsche Telekom” and “France Telecom” suffered losses (–7 % and –19 % accordingly). In 2001 “France Telecom” and AB “Lietuvos telekomas” had the lowest expenses ratio (0.41 and 0.47 accordingly), and “Telia” expenses ratio was the worst (0.71). “Deutsche Telekom” and “France Telecom” had the biggest probability of bankruptcy in 2001 (1.35 and 1.48 accordingly).

Telecommunications companies such as “Deutsche Telekom”, “France Telecom” and “British Telecom” that invested in 3G licences in 2000–2001 suffered huge losses. The main reasons for that were:

A) Due to tough competition between the companies in European Union countries, telecommunications companies were forced to lower a profit margin;

B) Forecast of telecommunications companies on capacity sales sharp increase was too optimistic and the investments to network infrastructure did not pay back;

C) Purchase of 3G licences negatively influenced financial results of the companies.

In addition, AB "Lietuvos telekomas" activities were analysed in order to forecast Lithuanian company opportunities in the liberalized telecommunica-

tions market, which will happen in 2003. The analysis showed that Lithuanian telecommunications market is growing rapidly as demand for telecommunications services is increasing. AB "Lietuvos telekomas" was financially strong, competitive, had a modern telecommunications network, new customer accounting and billing system, and was well prepared for the market liberalization.

Įteikta 2002 m. birželio mėn.